

The Role and Function of Media in Education

Saeedeh Ghasemi^{1*}

¹.In today's society, the media has taken on roles by transmitting information and exchanging public opinion.

* **Corresponding author:** .In today's society, the media has taken on roles by transmitting information and exchanging public opinion.

Received: 2020-08-30

Accepted: 2020-09-01

Abstract

.In today's society, the media has taken on roles by transmitting information and exchanging public opinion.

This article was conducted with the aim of determining the role and position of the media in education in three areas: educational, political and social. Harold Laswell and Challers Wright are among the researchers who have paid close attention to the role and function of the media in society. And they are the transmission of cultural heritage and entertainment and filling leisure time. By adding the role of entertainment to the roles mentioned by Laswell, Rite continues to emphasize the role of media monitoring. "Sharam" also mentioned the role of the media guard by expressing the roles of teacher and guide. Kloos also cites the media's oversight role as one of their social tasks.

The findings highlight the importance of the role of the media in education and the results show that the media has an important educational, political and social role and undeniable in education. Media in compensating for academic retardation as a supplement to formal education, Strengthening and weakening values and norms, teaching people to live together, overcoming political crises, encouraging people to participate in politics and helping in times of crisis, etc. play a very important role.

Keywords: Media, Education, Educational function, Political function, Social function

نقش و کارکرد رسانه ها در تعلیم و تربیت

سعیده قاسمی^{*۱}

^۱ دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک

* نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک. Saeedehghasemi2016@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۶/۱۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۶/۰۹

چکیده

در جامعه امروز رسانه ها با انتقال اطلاعات و مبادله افکار عمومی نقش هایی را به عهده گرفته اند. این مقاله با هدف تعیین نقش و جایگاه رسانه ها در تعلیم و تربیت در سه حیطه آموزشی، سیاسی، اجتماعی انجام گرفت "هارولد لاسول" و "چالرز رایت" از جمله پژوهشگرانی اند که به طور جدی با نقش و کارکرد رسانه ها در جامعه توجه کرده اند. آن ها معتقدند که رسانه ها دارای کارکردهای نظارت بر محیط، ایجاد همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط، و انتقال میراث فرهنگی و سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت هستند. رایت با اضافه نمودن نقش سرگرمی بر نقش های اشاره شده به وسیله لاسول همچنان به نقش نظارتی رسانه ها اهمیت داده است. "شرام" نیز با بیان نقش های معلم و راهنما به نقش نگهداری رسانه اشاره کرده است. "کلوس" نیز از نقش نظارتی رسانه ها به عنوان یکی از وظایف اجتماعی آن ها یاد می کند.

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه ای است، روش مورد استفاده زمینه یابی است. یافته ها حاکی از اهمیت نقش رسانه ها در تعلیم و تربیت می باشد و نتایج نشان می دهد رسانه ها، نقش آموزشی، سیاسی و اجتماعی مهم و انکارناپذیری در تعلیم و تربیت دارند. رسانه ها در جبران عقب ماندگی های درسی به عنوان مکمل آموزش رسمی، تقویت و تضعیف ارزش ها و هنجارها، آموزش زیستن افراد کنار یکدیگر، عبور از بحران های سیاسی، تشویق مردم به مشارکت سیاسی و کمک در مواقع بحرانی و ... نقش بسیار مهمی دارند

واژگان کلیدی: رسانه، تعلیم و تربیت، کارکرد آموزشی، کارکرد سیاسی، کارکرد اجتماعی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه علمی - تخصصی رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

مقدمه

امروزه تمام ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان ها متأثر از رسانه هاست و رسانه ها در خصوصی ترین رفتار انسان ها تا بزرگ ترین تغییرات نهادهای اجتماعی و ساختارهای فرهنگی و سیاسی رسوخ کرده است. رسانه های جمعی هم موجب بروز آسیب ها و چالش ها و تغییرات اساسی بر افراد و جوامع شده اند و هم با شناخت آسیب های مختلف اجتماعی و فردی و گزارش آن به کنشگران اجتماعی، نسبت به گسترش ناهنجاری های

اجتماعی هشدار می دهند و بدین ترتیب کنشگران را از کجروی باز داشته و هنجارها و ارزش های جامعه را به آنان می نمایانند. [۱].

"رسانه پیام است" این جمله معروف و تاریخی اندیشمند دهکده جهانی، مک لوهان بیانگر این است که تکنولوژی خنثی نیست و هر نوع تکنولوژی پیامد ها و اثرات متنوعی دارد. در این میان تکنولوژی های اطلاعاتی و ارتباطی پیامدها و اثرات بارزتر و مهم تری دارند. فناوری رسانه ای، بمنزله یکی از

از نهادهای موثر و مهم در جوامع نقش آفرینی کردند و در تمامی ابعاد زندگی اعم از اقتصاد، سیاست، فرهنگ و ... اثر گذار بوده اند.

این پژوهش از نوع توصیفی- تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه ای است، روش مورد استفاده زمینه یابی است. با توجه به اهمیت موضوع این پژوهش در پی آن است که نقش رسانه ها را در تعلیم و تربیت بررسی کند. در صدد پاسخ به سوالات زیر می باشد:

۱- نقش آموزشی رسانه ها در تعلیم و تربیت چیست؟

۲- نقش سیاسی رسانه ها در تعلیم و تربیت چیست؟

۳- نقش اجتماعی رسانه ها در تعلیم و تربیت چیست؟

رسانه

رسانه مشتق شده از فعل رسیدن و مصدر رسانیدن به معنی وسیله رساندن آمده است در حقیقت هر وسیله ای است که مطلب یا خبری را به اطلاع رسانه که مانند تلویزیون رادیو و روزنامه رسانه در فرهنگ لغت به معنی هر وسیله ای که پیغامی را از جایی به جایی برساند و وسیله پیام رسان به همگان می باشد.

یک رسانه به هرگونه ابزار برقراری ارتباط اتلاق می شود که حامل یا واسط پیام باشد. تلفن، رادیو، تلویزیون، نقاشی، مجسمه، صدا و نظایر آن همگی واسط هایی برای انتقال پیام به شمار می آیند. علاوه بر ابعاد فیزیکی، ابعاد ذهنی، روان شناختی و رفتاری نیز می توانند به عنوان یک رسانه ایفای نقش کنند. چهره ی شاداب یا افسرده ی شخص، تقدیم یک شاخه ی گل، رنگ های چراغ راهنمایی و رانندگی و نظایر آن هرکدام به عنوان یک رسانه و رساننده ی پیام عمل می کنند [۴].

تعلیم و تربیت

تعلیم "پرورش نیروی فکری و بعد عقلانی انسان" و به تعبیر دیگر "فراهم آوردن زمینه برای رشد و شکوفایی استعداد های ذهنی انسان" است [۵] و نیز گفته شده است: تعلیم "ایجاد خلاقیت و ابتکار در فکر و نیروی اندیشه انسان" است [۵]. در باب واژه شناسی تربیت باید گفت: تربیت از ریشه "ر ب و" و باب تفعیل است. در این ریشه معنای زیادت و فزونی اخذ شده است و معادل دقیق آن در زبان فارسی "بزرگ کردن" است. به رغم دامنه محدودی که کلمه تربیت از "ر ب و" داشت، ماده "ر ب ب" دو عنصر معنایی دارد: مالکیت و تدبیر. پس رب گاهی معنای مالک و گاهی معنای مدبر دارد. در المفردات، رب در معنای مصدری معادل تربیت گرفته شده است، یعنی گرداندن و پروراندن پی در پی چیزی تا حد نهایت [۶].

مهم ترین عوامل تغییر چنان با زندگی مردم در جوامع مختلف عجین شده است که رویگردانی و بی توجهی به آن اختلالی عظیم در جامعه و ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی آن پدید می آورد [۲].

رسانه های گروهی اطلاع از حوادثی را که از لحاظ زمانی و مکانی از ما دورند ممکن می سازند و دقت در فعالیت ها و کنش های دور را افزایش می دهند. البته به علت آنکه رسانه ای شدن از ظرفیت ما برای مشارکت در روند و محتوای فرایند ارتباطی و کمک به آن می کاهد، ما را تحت سلطه کسانی قرار می دهد که تولید نماها را به عهده دارند.

از کلاسیک ترین مطالعات انجام شده در این حوزه متعلق به "هارولد لاسول" و چالرز رایت^۱ است تا پژوهش های معاصر که "گاستلز انجام داده، همواره بر نقش نظارتی رسانه ها به عنوان یکی از اصلی ترین کارکردهای آن تاکید شده است. "دنيس مک کوئیل"^۲ در کتاب مقدمه ای بر نظریه رسانه های جمعی، ارتباط جمعی را فرایندی جامعه گستر و رسانه ها را میانجی روابط اجتماعی می داند. "هارولد لاسول" و "چالرز رایت" از جمله پژوهشگرانی اند که به طور جدی با نقش و کارکرد رسانه ها در جامعه توجه کرده اند. آن ها معتقدند که رسانه ها دارای کارکردهای نظارت بر محیط، ایجاد همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط، و انتقال میراث فرهنگی و سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت هستند. رایت با اضافه نمودن نقش سرگرمی بر نقش های اشاره شده به وسیله لاسول همچنان به نقش نظارتی رسانه ها اهمیت داده است. "شرام"^۳ نیز با بیان نقش های معلم و راهنما به نقش نگهبانی رسانه اشاره کرده است. "کلوس"^۴ نیز از نقش نظارتی رسانه ها به عنوان یکی از وظایف اجتماعی آن ها یاد می کند [۳].

احساس امنیت از کارکردهای مهم رسانه ملی است و امنیت همواره کلیدی ترین عنصر زندگی انسان و از نخستین تمنیات زندگی بشری بوده است. زیرا در پرتو امنیت، حصول آمال بشری امکانپذیر می شود. امروزه رسانه ها حقایقی هستند که به دلیل ماهیت خود، در بسیاری از سطوح اجتماعی و سیاسی تاثیر گذارند. در جوامع مدرن رسانه ها از مدرن ترین ابزار های کنترل اجتماعی تلقی می شوند و از این نظر می توانند به شدت در موضوع ثبات سیاسی و اجتماعی دخالت کنند. اهمیت روزافزون رسانه ها در سازوکار تحولات اجتماعی و سیاسی اهمیت این ابزار ناشی می شود زیرا اطلاعات در جهان معاصر از منابع قدرت تلقی می شود [۴].

رشد چشمگیر انواع رسانه های جمعی در چند دهه اخیر و افزایش نقش آن ها باعث شده است که آن ها از ابعاد مختلف مورد مطالعه قرار گیرند. رسانه های جمعی از آغاز به عنوان یکی

اهمیت نقش آموزش رسانه های جمعی در جوامع به حدی است که بعضی از جامعه شناسان برای مطبوعات و رادیو و تلویزیون و سینما نقش "آموزش موازی" یا "آموزش دائمی" قائل هستند. جامعه شناسان معتقدند که رسانه های جمعی با پخش اطلاعات و معلومات جدید به موازات کوشش معلمان و استادان، آموزش دهنده اند و دانستنی های علمی و فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان و دانشجویان را تکمیل می کنند. رسانه های جمعی در عین حال که برای آموزش بسیاری از رشته های علمی به معلمان و استادان کمک می نمایند تا به همراه مدارس و دانشگاه ها و حتی در بسیاری از موارد خیلی جلوتر از آنها، نقش آموزش دایمی خود را دنبال می کنند [۱۰].

رسانه ها دنیای نوینی آفریده اند که در آن مفهوم آموزش تعریف تازه یافته است، به این معنا که دیگر دانستن و داشتن علم و معرفت در انحصار هیچ کس نیست. در دنیای ارتباطی نوین آموزش همه جایی است. بسیاری از متفکران به درستی بر خصلت همه جایی بودن و همسان سازی تاکید کرده اند. رسانه ها از یک سو محتوای آموزشی را به جای جای جامعه برده و از سوی دیگر از فاصله ی موجود میان انسان ها کاسته اند [۱۱].

نقش آموزشی رسانه های اجتماعی را چنین می توان برشمرد:

- ۱- ایجاد تبادل معلومات عمومی کاربران با یکدیگر
- ۲- اطلاع رسانی آموزش های تخصصی و تحصیلی
- ۳- مشاوره و آموزش های تخصصی
- ۴- اطلاع رسانی برنامه های موسسات آموزشی حضوری و مجازی
- ۵- پشتیبانی از موسسات آموزشی حضوری و مجازی
- ۶- پیوند کاربران با عوامل نهادی آموزش
- ۷- ترغیب کاربران به آموزش مجازی
- ۸- آموزش های تخصصی اقصا گوناگون
- ۹- به اشتراک گذاری نتایج آموزش های تخصصی

نقش و کارکرد اجتماعی رسانه ها در تعلیم و تربیت

امروزه فضای مجازی و اینترنت به عنوان یکی از مظاهر فناوری ارتباطی نوین در زندگی فردی و اجتماعی بشر جایگاهی قدرتمند دارد و جزء لاینفک مناسبات روزمره محسوب می شود به طوری که می توان ادعا کرد برای بسیاری از افراد زندگی بدون آن امکان پذیر نیست یا دست کم مطلوبیتی ندارد. فضای مجازی و رسانه های اجتماعی در دهه اخیر بشدت جای خود را در بین افراد خانواده ها و به ویژه جوانان باز نموده است و مانند سایر فناوری های نوین چون تلویزیون و ویدیو و ماهواره علاوه

در اصطلاح، تربیت عبارت است از " رشد دادن یک پدیده از راه برطرف ساختن موانع و فراهم کردن زمینه رشد و شکوفایی استعدادها و به فعلیت رساندن قوای نهفته در آن." [۷]

دورکیم به صراحت می گوید: "تربیت عملی است که نسل های بزرگسال بر روی نسل هایی که هنوز برای زندگی اجتماعی پخته نیستند انجام می هد و هدف آن این است که شماری از حالات جسمانی، عقلانی و اخلاقی را در کودک برانگیزد و پرورش دهد که جامعه سیاسی و نیز محیط ویژه ای که فرد به نحو خاصی برای آن آماده می شود، اقتضا می کنند."

نقش و کارکرد آموزشی رسانه ها در تعلیم و تربیت

درباره آموزش تعاریف گوناگونی صورت گرفته است و از میان آنها شاید تعریفی که سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد یونسکو آورده است، از همه مناسب تر باشد..

"تمام کنش ها و اثرات، راهها و روشهایی را که برای رشد و تکامل تواناییهای مغزی و معرفتی و همچنین مهارتها، نگرشها و رفتار انسان به کار می روند، البته به طریقی که شخصیت انسان را تا ممکن ترین حد آن، تعالی بخشند، تعلیم و تربیت یا آموزش و پرورش گویند."

چنین کنش هایی از آغاز تولد تا واپسین دم حیات همراه انسان است، از این رو آموزش یک فرایند پیگیر است که تداوم آن، تمامی حیات انسان را دربرمی گیرد و از این رو برای آموزش نه زمانی معین وجود دارد و نه مکانی مشخص، آموزش جزء زندگی است و از آن جدایی ناپذیر است. رسانه های جمعی خواه برای آموزش برنامه ریزی شده باشند و خواه نشده باشند، آموزش دهنده اند. زیرا مردم همواره از آنها تاثیر می پذیرند و می آموزند. رسانه ها فراهم آورنده دانش و شکل دهنده ارزش ها هستند. اگر مستقیماً به کار گرفته شوند، می توانند نگرشها و مهارتهای خاصی را توسعه دهند. هنگامی که وظایف آموزشی ویژه ای، برعهده رسانه های جمعی نهاده شود، آنها اغلب در زمینه هایی موثر می افتد که نظام های آموزش رسمی در آن ها بی تاثیر بوده اند [۸].

در مقاله ای تحت عنوان شناسایی و رتبه بندی میزان موفقیت شبکه های اجتماعی در ایفای نقش های آموزشی از نظر نخبگان رسانه که توسط عزت زاده و همکاران [۹] انجام گرفت نتایج نشان داد: نقش آموزشی شبکه های اجتماعی در مقایسه با چهار نقش دیگر در رتبه آخر قرار داشت. از طرفی بررسی نقش های آموزشی نشان داد که بالاترین رتبه، به ایجاد تبادل معلومات عمومی کاربران با یکدیگر در شبکه های اجتماعی و در پایین ترین رتبه، آموزش های تخصصی اقصا گوناگون در شبکه های اجتماعی رتبه بندی شدند.

گردند. تاثیر وسایل ارتباط جمعی تا بدان حد است که برخی بر این باورند که امر جهان، امروزه در دست صاحبان این ابزارهاست [۱].

در تحقیقی تحت عنوان بررسی نقش رسانه ملی در نشاط اجتماعی مردم شهر تهران که در سال ۱۳۹۶ توسط لشکری انجام شد نتایج نشان داد که رسانه ملی بر نشاط اجتماعی مردم شهر تهران نقش داشت و از سوی دیگر رسانه ملی در ایجاد محرومیت نسبی، امنیت اجتماعی احساس شده، اعتماد احساس شده و دینداری نیز رابطه داشته است.

وسایل ارتباط جمعی نوعی آموزش زیستن در کنار یکدیگر به شکل مسالمت آمیز را به افراد داده و موجب درک بیشتر افراد و در نهایت تفاهم و توافق آن ها با یکدیگر خواهند شد. این وسایل با ایجاد نیازهای مشترک نوعی همبستگی در جامعه ایجاد می کند و در مواقع بحرانی نظیر جنگ و بلایای طبیعی همین رسانه ها هستند که موجب بسیج گروهی و طبقات انسانی جهت کمک به هموعان خویش می گردند. آن ها با کشاندن افکار به عمق جریاناتی که اتفاق افتاده است نوعی حس همدردی را در آنان تقویت می کنند، بطوریکه با اعتقاد صاحب نظران نظیر لرنر شخص می تواند خود را به جای دیگری قرار دهد. احساسات او را از آن خود کند و در غم و شادی دیگران سهیم گردد.

ولتر نویسنده فرانسوی معتقد است وسایل ارتباط جمعی زمان فراغت را بارور می کند. عادات فرهنگی در انسان پدید می آورد و موجب تعالی سطح فراغت و همسطح شدن دانش و فرهنگ انسانی می شود.

رسانه ها از طریق ارائه هنجارهای خاص اجتماعی به صورت مثبت به افراد تلقین می کنند که رفتار ارائه شده در رسانه، رفتار مناسب اجتماعی است. به این ترتیب رسانه با ارائه رفتار مناسب اجتماعی باعث ایجاد هم نوعی در افراد می گردد [۱۶].

نقش و کارکرد سیاسی رسانه ها در تعلیم و تربیت

تلویزیون، مطبوعات، رادیو و فناوری های چند رسانه ای تنها به مثابه کانال ارتباطی مطرح نیستند، چرا که آنها نقش مهمتری را در فرایندها و جریانات بازی می کنند. رسانه ها نقش تعیین کننده ای در محیط تصمیم گیری سیاست خارجی دارند، محیطی که نباید تنها در مرحله ورودی فرایند مورد نظر قرار گیرد، بلکه باید بیشتر به عنوان بافتی کلی و به مثابه محیطی خروجی که رهبران، خط مشی ها را در آن تعیین می کنند در نظر گرفته شود.

در یک پایان نامه که تحت عنوان نقش رسانه های اجتماعی در مشارکت سیاسی دانشجویان ارشد دانشگاه آزاد تهران مرکز در

بر داشتن جنبه های بسیار مثبت آن می تواند آثار منفی اجتماعی زیادی بدنبال داشته باشد [۱۲].

بسیاری از مشکلاتی که امروزه توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور با آن مواجه است کمبود بسترهای فرهنگی است. به معنای دیگر فناوری های نوین ارتباطی هرگز دارای بار خنثی نیستند بلکه جزئی از فرهنگ به حساب آمده و در یک بستر فرهنگی ایجاد می گردند و به همین خاطر با مفهوم خاص خودشان باعث ایجاد ارزش های نوین در جوامع گشته و موجب پیدایش نگرش ها و باورهای تازه ای در اذهان مردم می گردند. این در حالی است که باورها و ارزش های تربیتی جامعه از طریق فرآیند آموزش در ذهن مخاطبان نهادینه می گردد. آنگاه است که از این فناوریهای نوین به منظور تقویت ارزش ها و باورهای جوامع وارد کننده و پذیرای این فناوری ها استفاده می شود و خطر موقعی گریبانگیر این جوامع می شود که جوامع پذیرا از هیچ برنامه ی خاصی برای بهره برداری مناسب از این فناوری ها برخوردار نباشند و مخاطبین با ارزش ها و هنجارهای خویش بیگانه باشند [۱۳].

تربیت فرایندی مستمر است که در بستر جامعه شکل می گیرد. در واقع ابعاد اساسی هویت فرد در تعامل با دیگران و از طریق روابط گروهی شکل می گیرد. به این دلیل تربیت اجتماعی یکی از ارکان و ابعاد اساسی تربیت را تشکیل می دهد. این بعد از تربیت به لحاظ گستردگی، پیچیدگی و جامعیت پوشش دهنده تمام نهادهای اجتماعی و تربیتی مشرف بر امر تعلیم و تربیت افراد است که از سویی رشد شخصیت فردی را به همراه دارد و از سویی میراث فرهنگی را به نسل آینده منتقل می کند. به همین دلیل است که اجتماعی کردن افراد جامعه، رسالت مهم برنامه ریزان و مربیان به شمار می آید. از دیدگاه کلان نیز، پرورش اجتماعی با توسعه ملی رابطه مسلم، ضروری و انکارناپذیر دارد [۱۴].

تربیت اجتماعی، جریانی است که طی آن نظام تربیتی حاکم بر جامعه، هنجارها، مهارت ها، الگوها، انگیزه ها، طرز رفتارها، قواعد مورد نیاز افراد جامعه و روابط هر فرد را شکل می دهد، تا افراد بتوانند بر اساس آموخته های خود، ایفای نقش نمایند. " اجتماعی شدن جریانی است که در آن هنجارها، مهارت ها، انگیزه ها، طرز تلقی ها و رفتارهای هر فرد شکل می گیرد تا ایفای نقش کنونی و آتی او در جامعه مناسب و مطلوب شناخته شود. " [۱۵]

وسایل ارتباط جمعی می توانند با استفاده از شگردهای تبلیغاتی و آفرینش های هنری، نفرت و زشتی تزلزل باورها و ارزش های ملی، دینی، انسانی را به مخاطبان خود القا کنند، همانطور که می تواند موجب تزلزل باورها و ارزش های ملی، دینی و انسانی

خبرنگاران وقایع و رویدادهای امنیتی، خارجی و بین المللی را به عموم عرضه می کنند و روزنامه نگاران داده ها و اطلاعات موجود، تفسیر و تحلیل و گزارشهای خبری را به اطلاع مردم می رسانند. در مورد سومین نقش، رسانه ها پشتیبان قدرت رسمی و هنجارها می باشند، بخصوص در مواقع بحرانی و در طی مراحل صلح. در اینجا رسانه ها نقش عضوگیری و بسیج اجتماعی را ایفا کرده و به ایجاد ارتباط با عنصر محیطی دولت - رسانه مبادرت می ورزند. (قابل ذکر است که بعضی مواقع رسانه ها بر ضد دولت اقدام به بسیج اجتماعی می کنند)[۸].

برخی پژوهشگران بر این عقیده اند که رسانه ها موجبات بروز و توسعه ی خشونت را فراهم کرده و جهانی خشن، ناامن و پرمخاطره به وجود آورده اند. آنچه آشکار است اینکه رسانه ها همانطور که در ایجاد مشارکت و امنیت نقش ایفا می کنند ممکن است با تنزل قدرت انتخاب مخاطبان و تضعیف روند نهادی شدن ارزش های اجتماعی و انتقال تصورات و انگاره های از هم گسیخته ی افراد، جامعه را دچار تعارض و چندگانگی های فرهنگی و اجتماعی کنند و وفاق، مشارکت و همدلی را به نفاق، جدایی و خشم و خصومت تبدیل سازند. در چنین شرایطی، تنش، تعارض و خشونت پدیدار می شوند و هنجارها و ارزش های پسندیده ی جامعه رنگ می بازند.[۱۸]

سه وسیله ی ارتباط سیاسی یعنی تلویزیون، رادیو و مطبوعات (و بتازگی ماهواره و اینترنت) بیش از همه مورد توجه سیاستمداران و ارتباط گران سیاسی است. سیاستمداران از وسایل ارتباط جمعی سه بهره ی متفاوت می گیرند: نخست ارائه اطلاعات، دوم شخصیت پردازی و سوم شکل دادن به افکار عمومی و آماده کردن و جهت دادن به آن. امروزه سیاستمداران به توانایی و نقش موثر وسایل ارتباطی عمده یعنی روزنامه، رادیو، سینما، تلویزیون، ماهواره و اینترنت در زمینه ی اطلاعات، شخصیت پردازی و چهره سازی و جهت دهی به افکار عمومی آگاهی یافته اند و لذا اولین هدف سیاستمداران، کنترل و دسترسی به این ابزار به ویژه رادیو و تلویزیون است.[۱۹].

روزنامه ها با ارائه اخبار و تفاسیر، طرح دیدگاه ها، نقد مسائل جامعه و انتقاد از عملکرد دولت، مطلع ساختن حکومت و نمایندگان از نظرات و خواسته های مردم و منعکس کردن پاسخ ها و نظرات حکومت، می توانند در ایجاد فرهنگ مشارکتی و باز کردن فضای سیاسی مناسب برای پیشرفت جامعه، نقش مهمی را ایفا کنند.

اهمیت رادیو در کسب و حفظ قدرت سیاسی یا در تضعیف حکومت ها در دوره معاصر، فوق العاده افزایش یافته است. برای نمونه می توان به نقش رادیوهای آزاد در شوروی سابق اشاره کرد که بسیاری از صاحب نظران نقش این رادیوها را یکی از

سال ۱۳۹۶ توسط امن پور[۱۷] انجام شد بین نقش رسانه های اجتماعی و مشارکت های رسمی و غیررسمی و عینی دانشجویان ارشد رابطه معنی داری وجود داشت.

در مقاله دیگر تحت عنوان بررسی نقش کارکردی رسانه ها در امنیت ملی و عمومی که توسط صادقیان انجام گرفت نشان می دهد که بر خلاف تصور برخی، رسانه ها در تقابل با امنیت عمومی و ملی نیستند، بلکه مکمل و مهم ترین عامل تقویت کننده امنیت عمومی و ملی به حساب آمد و برای پیشگیری از هر گونه تهدیدی، امنیت ملی و عمومی بیش از هر چیز به تقویت رسانه ها، نیازمند بود، زیرا امنیت ملی و عمومی بیش از هر چیز در گرو گسترش و بسط و توسعه اعتماد اجتماعی بود و رسانه ها مهم ترین عامل ایجاد و توسعه اعتماد بودند. بنابراین رسانه ها جمعی نقش فرهنگ پذیری، آموزش، اطلاع رسانی و ایجاد احساس امنیت به ویژه امنیت عمومی و ملی و مشارکت اجتماعی و ... برعهده دارند که تقویت آنها زمینه ساز توسعه امنیت ملی و عمومی خواهد بود.

در تحقیق دیگر تحت عنوان اعتماد سیاسی در جامعه چندرسانه ای با تاکید بر نقش رسانه ملی در اعتماد سیاسی شهروندان جمهوری اسلامی که توسط اسدی و رضوی انجام شد نشان داد در فضای چند رسانه ای، برای تولید و تقویت اعتماد سیاسی در جامعه متحرک و پویای ایران که دارای گرایش های متنوع سیاسی بود بایستی ظرایف و راهبردهای رسانه ای اعتمادبخشی اتخاذ گردد و مرجعیت رسانه ی ملی را برای شهروند گزینشگر حفظ و تقویت نمود. تقویت اعتبار و مرجعیت رسانه ملی داخلی تقویت اعتماد سیاسی شهروندان ایرانی به نظام سیاسی کشور را در پی خواهد داشت

رسانه های جمعی از طریق کارکردهای حرفه ای خود اجزای تصمیم گیری سیاست خارجی به دست آمده را فراهم می آورند. هارولد لاسول به عنوان پیشگام در طرح کارکردهای رسانه ای سه نقش رسانه ها را از هم تفکیک می کند:

۱- نظارت بر محیط

۲- همبستگی نقش های اجتماعی در واکنش به محیط

۳- انتقال میراث فرهنگی از یک نسل به نسل بعدی. دو کارکرد دیگر بعداً بر آن سه نقش دیگر اضافه شده که عبارتند از:

۴- سرگرمی

۵- بسیج اجتماعی

سه مورد از این نقش ها مربوط به محیط سیاست خارجی می باشد: کارکردهای اطلاع دهنده، همبستگی و بسیج اجتماعی. در اعمال این کارکردها، رسانه های جمعی جامعه ملی را به عنوان بخشی از محیط داخلی ادغام می کنند.

توسط فراهانی و کشاورز [۲۰] در سال ۸۲ انجام شد تایید می گردد.

پیشنهادات

- ۱- پیشنهاد می شود در پژوهشی دیگر به تاثیر رسانه ها بر سایر اقسام تربیت مانند تربیت اخلاقی، دینی و ... پرداخته شود.
- ۲- پیشنهاد می شود در یک تحقیق دیگر به تاثیر رسانه ها بر تربیت با توجه به یکی از رویکردهای فلسفی پرداخته شود.
- ۳- انجام پژوهش های جامع، دقیق و ارزشمند برای شناخت راهکارها و راهبردهای نهادهای سازنده ارزش ها و هنجارهای اجتماعی و کاربری آنها در ساخت مجموعه های رادیویی و تلویزیونی
- ۴- بهره گیری از تجربه کشورهای موفق درباره راهکار آنان برای استفاده بهینه از نقش های سیاسی، اجتماعی و آموزشی رسانه ها
- ۵- پیشنهاد می شود در مورد انواع نقش های رسانه و سواد رسانه ای مخاطبان تحقیق انجام دهند.

واژه نامه

1. Harold LaSol	هارولد لاسول
2. Charles Wright	چالرز رایت
3. Dennis McQuill	دنيس مک کوئیل
4. Shame	شرام
5. Clous	کلوس
6. Lerner	لرنر

فهرست منابع

- [1] Kheiri H. Religion, media, social communication; Qom: Research Institute of Islamic Sciences and Culture. 2010. [Persian]
- [2] Amiri K. Communication Tools, Publisher, Center for International Cultural Studies. 2004. [Persian]
- [3] Sadati SN. Explaining the supervisory role of the media with emphasis on the role of the national media. Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural Studies and Communication. Sixth year, number 19. 2010. [Persian]
- [4] Ghodsi A. The role of national media in creating soft power and countering soft war (with emphasis on the reproduction of social capital). Soft power studies. 2011.
- [5] Shariatmadari A. Philosophy of Education, 18th edition, Tehran: Amirkabir Publications. 2003. [Persian]

عوامل مهم فروپاشی شوروی دانسته اند. در انقلاب ها و کودتاها نیز یکی از زمینه های مبارزه ، نبرد بر سر تسلط بر وسایل ارتباط جمعی به ویژه رادیو و تلویزیون است. دریافت پیام رادیویی یا تلویزیونی نیازی به داشتن سواد ندارد و همه ی جوامع و اقشار اعم از بی سواد و باسواد مخاطب آن هستند. اگرچه رادیو در حال حاضر فراگیرترین وسیله ارتباط جمعی در جهان است ، ولی روزبروز بر اهمیت تلویزیون در ارتباطات افزوده می شود[۱۹].

نتیجه گیری

با توجه به نقش انکارناپذیر رسانه ها در جامعه از کارکردهای مهم رسانه ها در تعلیم و تربیت می توان اشاره کرد. این مقاله با هدف تعیین نقش و اهمیت رسانه ها در تعلیم و تربیت انجام گرفت . یکی از نقش های مهم رسانه ها که در این مقاله به آن اشاره شده است نقش آموزشی، سیاسی و اجتماعی می باشد. یکی از کارکردها و نقش های مهم رسانه ها در آموزش یک کشور است. امروزه رسانه ها باعث شدند آموزش در هر زمان و هر مکان برای افراد جامعه اتفاق بیفتد و فاصله زمانی، مکانی را از میان بردارند. همچنین بسیاری از دانشجویان و دانش آموزان از رسانه ها به عنوان مکمل آموزش خود استفاده می کنند و برای جبران عقب ماندگی های درسی خود به دلیل غیبت های مکرر بدلیل بیماری، مسافت زیاد و... به سراغ رسانه ها می روند. رسانه ها حتی گاهی در قسمت هایی که آموزش رسمی از عهده آن برنیاورد می تواند موثر باشند. پس رسانه ها نقش بسیار مهمی در آموزش دارند.

رسانه ها نقش و کارکرد سیاسی مهمی که در جامعه دارند به افکار جهت می دهند و مشارکت مردم را جلب می کنند. در سیاست خارجی با کمک ارائه اطلاعات در ایجاد صلح یا خشونت، در مواقع بحرانی نظیر جنگ و زلزله با جلب مشارکت مردم برای کمک و همکاری، در حفظ یا تضعیف قدرت حکومت ها نقش بسیار مهمی دارند.

رسانه ها همچنین در ایجاد و گسترش فرهنگ، تقویت یا تضعیف ارزش ها و هنجارها ی جامعه یا انتقال میراث فرهنگی و آموزش زیستن افراد کنار یکدیگر نقش اجتماعی مهمی را دارند. با توجه به نتایج به دست آمده نتایج حاصل از تحقیقات پیشین مبنی بر اینکه بین مدیریت رسانه و عبور از بحران های سیاسی که توسط ایمانی در سال ۸۷ انجام شد، رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج تحقیق مبنی بر نقش رسانه ملی بر نشاط اجتماعی مردم تهران که توسط لشکری در سال ۹۶ انجام شده، تایید می گردد. همچنین نتایج تحقیق نقش رسانه ها در آموزش درس تنیس روی میز رشته ی تربیت بدنی نظام آموزش از راه دور که

- of second year students. New educational ideas Al-Zahra University, 2009;5 (3). [Persian]
- [15] Jay C., Teaching Social Skills to Children. Translated by Mohammad Hossein Nazarinejad, first edition, Tehran: Astan Quds Razavi Publications.
- [16] Azazi Sh. Family and Television, Gonabad: Marandiz Publishing. 1994[Persian]
- [17] Amanpour M. The role of social media in the political participation of senior students of the Faculty of Communication Sciences and Media Studies, Azad University, Central Tehran Branch. 2017. [Persian]
- [18] Soroush Magazine. Communication Revolution on the Threshold of the 21st Century, 20th Year, No. 936, Tehran: IRIB Publications. 1999.
- [19] Rouhani H. Journal of the Strategic Research Center of the Expediency Council. 1995. [Persian]
- [20] Farahani A, Keshavarz L. The role of the media in teaching table tennis lessons in the field of physical education in the distance education system, 2003; 11 (1).
- [6] Bagheri K. A new look at Islamic education Tehran: Borhan School Cultural Institute, 2006;1(43) . [Persian]
- [7] Ragheb Isfahani H. Al-Mufradat Fi Gharib Al-Quran, Tehran: Book Publishing Office. 1404.
- [8] Dadgaran H. Assessing the relationship with the United States (from an economic point of view), the Cultural Institute of Contemporary Knowledge and Thought. 2007. [Persian]
- [9] Ezzatzadeh M, Rabiee A, Farhangi AA, Soltanifar M. Identify and rank the success of social networks in playing educational roles from the perspective of media elites.
- [10] Motamednejad K. Mass Media, Fourth Edition, Allameh Tabatabai University Press. 2004. [Persian]
- [11] Sarukhani B. The Role of Mass Media in Crime Prevention, Tehran: Ministry of Interior. 2002. [Persian]
- [12] Faqih Aram B, Ebrahimi Z, Zarghami M. Psychosocial harms in the field of emerging phenomena related to Internet and mobile technology among Azad University students and providing appropriate solutions. Islamic Branch of Islamshahr. 2015.
- [13] Mazraei Joshari S. Investigating the Interaction between Culture and New Communication Technology (Mobile Phone and Internet), Social Science Quarterly, 2009; 24: 105-100. [Persian]
- [14] Ahmadi P, Khademi E, Fattahi Bayat S. Investigating the effects of new communication technology on social education with emphasis on the adjustment